

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-340-53>

УДК: 658:33

КРИМЧАК Людмила

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0000-0002-2546-9257>e-mail: krymchakl@khmnu.edu.ua

СЛОБОДЯНЮК Іванна

Хмельницький національний університет

ivanna197902@gmail.com

КРИМЧАК Олександр

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0009-0003-7497-7885>

УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Стаття присвячена дослідженню інформаційного забезпечення як ключового елементу ефективного управління підприємством та гарантії його фінансової безпеки. У роботі розкрито сутність інформаційного забезпечення, проаналізовано структуру інформаційних ресурсів, визначено етапи розвитку сучасних інформаційних систем, а також висвітлено принципи, на яких має базуватися їх функціонування. До основних етапів формування інформаційного забезпечення інноваційної діяльності віднесено: впровадження базових інформаційних систем, оптимізація і розширення функціональності інформаційного забезпечення, інтеграція та підвищення ефективності. Особливу увагу приділено ролі аналітичної інформації, адаптивності систем та моделі. Представлені матеріали статті дозволяють глибше зрозуміти значення якісного інформаційного потоку в умовах сучасного змінного середовища та можуть бути корисними для багатьох фахівців у сфері управління, економіки та ІТ.

Ключові слова: інформація, інформаційне забезпечення, інформаційний ресурс, аналіз інформації, інформаційне забезпечення фінансової безпеки.

KRYMCHAK Liudmyla, SLOBODYANYUK Ivanna, KRYMCHAK Oleksandr

Khmelnitskyi National University

MANAGEMENT OF INFORMATION SUPPORT FOR FINANCIAL SECURITY OF ENTERPRISES

The article is devoted to the study of information support as a key element of effective enterprise management and a guarantee of its financial security. The paper reveals the essence of information support, analyzes the structure of information resources, identifies the stages of development of modern information systems, and highlights the principles on which their functioning should be based. The main stages of forming information support for innovative activities include: implementation of basic information systems, optimization and expansion of the functionality of information support, integration and efficiency improvement. Particular attention is paid to the role of analytical information and system adaptability. It is determined that supporting continuous information exchange is one of the most important elements of information support in modern companies. The paper presents the main levels of information support for the financial security of the enterprise: administrative, procedural and technical. The basis of measures carried out at each of these levels is also determined. Such measures include: control of publications about the activities of the enterprise, prevention of complaints, observance of personnel discipline in terms of commercial secrets, certification, accreditation, information assessment, risk assessment, security planning, information support, legal support, software support, etc. The presented materials of the article allow a deeper understanding of the importance of high-quality information flow in the conditions of the modern changing environment and can be useful for many specialists in the field of management, economics and IT.

Keywords: information, information support, information resource, information analysis, information support of financial security.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Проблема ефективного інформаційного забезпечення набуває особливої актуальності в умовах сучасного бізнес-середовища, де інформація виступає ключовим ресурсом управління та фінансової безпеки підприємства. На практиці виникають труднощі з надлишком, нестачею або неструктурованістю інформації, що ускладнює процес прийняття рішень. Відсутність єдиного підходу до трактування поняття "інформація" лише посилює ці виклики. Тому необхідне створення гнучкої, надійної та адаптивної моделі інформаційного забезпечення, здатної відповідати сучасним вимогам управління.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Серед науковців, які займалися дослідженням питань інформаційного забезпечення діяльності підприємства, можна виділити наступних: О. Коваленко досліджувала поняття «інформація» та розвиток інформаційного середовища [1], у своїй статті О. Квасова, Т. Куксюк [2] розглянули структуру інформаційного ресурсу, М. Матюха [3] довів, що інформаційний ресурс – це неодмінна умова підвищення ефективності інформаційного забезпечення, доповідь за загальною редакцією д. ф., доцента Р. Русин-Гриника

[4] присвячена етапам, які проходять підприємства. В свою чергу, розвиваючи сучасні системи інформаційного забезпечення, Б.Панчишин [5] розглянув модель О.Коваленко, яку можна взяти за основу для формування принципів створення та розвитку інформаційного забезпечення управлінських процесів. У праці [6] І. Назаренко, У. Пеньпень охарактеризували аналіз інформації та його мету, а В. Мельник, Т. Жук [7] розглянули інформаційне забезпечення фінансової безпеки на підприємстві та рівні інформаційної системи. В праці Н. Дуляби, І.Іваницького [8] доведено, що якісне інформаційне забезпечення сприяє покращенню внутрішніх процесів управління. А в науковому дослідженні [9] автором здійснено ґрунтовний аналіз інформаційного забезпечення управління економічною безпекою зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Попри наявність значної кількості досліджень, питання інформаційного забезпечення діяльності промислових підприємств потребує більш ґрунтовних досліджень, особливо з точки зору забезпечення їх фінансової безпеки.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою даної статті є аналіз сутності та особливостей формування інформаційного забезпечення фінансової безпеки підприємства.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

В наш час термін "інформаційне забезпечення підприємства" слід розуміти як безперервний процес забезпечення підприємства актуальною та достовірною інформацією, яка необхідна для реалізації управлінських функцій, прийняття ефективних рішень і досягнення стратегічних завдань. Його основні складові: збір, обробка, зберігання, передача, аналіз інформації та розробка й застосування відповідних інформаційних систем, які тісно взаємодіють між собою, формуючи при цьому єдину інформаційну інфраструктуру, що підтримує ефективне управління підприємством.

На сьогодні в сучасній літературі стабільного поняття «інформація» немає. В різних науках в нього вкладають різний зміст, який не співпадає із словниковим. Одні вчені акцентують увагу на семантичному (змістовному) аспекті, інші – на прагматичному (ціннісному), треті дають визначення інформації через різні особливості матерії [1].

Зауважимо, що на інформацію, як товар, розповсюджується дія законів ринку: закону вартості, закону попиту і пропозиції, закону тенденції зниження середньої норми прибутку та ін., проте при цьому враховується, що інформація володіє низкою унікальних специфічних рис, які властиві лише їй [1].

Структуру інформаційного ресурсу з точки зору його змісту складає правова інформація (нормативно-правові документи суб'єктів підприємництва, інші правові документи та матеріали); комерційна інформація (характеристика ринку та його суб'єктів, умови комерційної діяльності); ділова інформація (ділові зв'язки, партнери, взаємовідносини з ними та інша інформація, яка може бути використана в ділових стосунках); інформація про персонал (відомості, що містяться в особових справах працівників); інформація про ринки (аналітичні характеристики ринків, сфер економіки, в яких працює та планує працювати суб'єкт підприємництва); інформація про сферу діяльності (технології виробництва, методи забезпечення діяльності суб'єкта підприємництва, плани розвитку); інші види інформації (статистична, про клієнтів, наукова, про забезпечення безпеки і т. і.) [2].

Оптимально сформований інформаційний ресурс, що відрізняється високою гнучкістю, мобільністю і адаптивністю до зовнішніх впливів, є неодмінною умовою підвищення ефективності інформаційного забезпечення [3].

Загалом, підтримка безперервного інформаційного обміну є одним із найважливіших елементів інформаційного забезпечення в сучасних компаніях.

Формуючи і розвиваючи сучасні системи інформаційного забезпечення, підприємства проходять кілька етапів:

1. Впровадження базових інформаційних систем - підприємство вперше впроваджує базові інформаційні системи, такі як облікові системи (бухгалтерська, фінансова, заробітна плата) та системи управління виробництвом. Мета - автоматизація базових операцій і вирішення основних інформаційних завдань.

2. Оптимізація і розширення функціональності інформаційного забезпечення - підприємство вдосконалює базові системи та розширює спектр використання інформаційних систем виходячи за рамки обліку, і починає використовувати системи для планування, аналізу та прийняття рішень.

3. Інтеграція та підвищення ефективності - підприємство починає інтегрувати різні інформаційні системи, щоб забезпечити їх спільну роботу і обмін даними між ними. Вдосконалення процесів та оптимізація використання ресурсів для підвищення ефективності діяльності.

4. Розвиток бізнес-аналітики та аналітичних систем - активний розвиток аналітичних систем, включаючи системи бізнес-аналітики та великі дані (BigData). Аналітика допомагає виявляти патерни, тренди та можливості для більш обґрунтованих стратегічних рішень.

5. Цифрова трансформація - підприємство впроваджує нові технології, такі як штучний інтелект (AI), Інтернет речей (IoT) та автоматизація бізнес-процесів. Цифрова трансформація спрямована на перетворення бізнесу і полегшення взаємодії з клієнтами та стейкхолдерами.

6. Оптимізація безпеки та захисту інформації - захист інформації та інформаційних систем від кіберзагроз та витоків даних. Забезпечення безпеки стає надзвичайно важливим завданням у світі, де інформація стає все більшою цінністю і піддається загрозам.

7. Адаптація до змінного оточення. Сучасні підприємства стикаються зі змінами в економічному, технологічному та регуляторному оточенні. Інформаційне забезпечення підприємства повинно бути готовим адаптуватися до нових умов. Застосування гнучких методологій, таких як DevOps та Lean IT, може бути важливими для успішної адаптації.

8. Підтримка та розвиток - інформаційне забезпечення підприємства підтримується та розвивається для забезпечення відповідності змінюваним потребам організації. Це включає в себе постійне оновлення систем, навчання персоналу та впровадження нових інновацій [4].

В свою чергу, О. Коваленко [1], узагальнюючи праці та практичний досвід використання моделі Дж. Захмана, сформулювала модель, яку можна взяти за основу для визначення принципів створення та розвитку інформаційного забезпечення управлінських процесів. Для цього необхідно, по-перше, враховувати п'ять факторів роботи з інформацією:

1. Точність - інформація не повинна містити помилок.
2. Оперативність - інформація повинна базуватися на поточних даних.
3. Повнота - рішення приймаються, коли кількість місць, які мають бути заповнені, зведено до мінімуму.

4. Стислість - дотримуватися балансу між повнотою та стислістю, щоб той, хто приймає рішення, міг уловлювати її швидко та легко.

5. Доречність - дотримуватися балансу між повнотою та доречністю. Пріоритет інформації, яка дійсно необхідна для прийняття рішень.

По-друге, інформаційна система повинна бути еластичною, тобто мати здатність адаптуватися до змін: потреб в інформації; даних, які надходять на вхід системи; методів обробки інформації.

По-третє, кожен працівник підприємства повинен отримувати лише ту інформацію, яка для даної посади необхідна. Надлишок інформації може інколи наносити таку ж шкоду, як і її дефіцит.

По-четверте, необхідна організаційна єдність, тобто інформаційна система повинна бути точно адаптована до організації та управлінських процесів даного господарського підрозділу, кожного власника процесів відповідати його цілям та інтересам.

По-п'яте, збільшуються потреба та роль аналітичної та прогнозової інформації [5].

Такий підхід сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень в умовах змінного середовища.

Аналіз інформації – це процес перевірки, очищення, перетворення та моделювання інформації. Його мета полягає в тому, щоб знайти корисну інформацію, надати інформацію для висновків і підтримувати прийняття рішень.

У сучасному діловому світі аналіз інформації відіграє важливу роль у створенні більшої науковості рішень і допомагає компаніям працювати ефективніше [6].

Таким чином, за допомогою аналізу інформації на підприємстві можна відображати об'єктивну ситуацію та виконувати наглядову роль в управлінні підприємством, допомагати керівникам приймати більш обґрунтовані рішення та плани, а також сприяти повноцінному відтворенню і використанню інформації.

Інформаційне забезпечення фінансової безпеки підприємства – це процес формування та забезпечення інформаційної складової їх фінансової безпеки, що передбачає виконання сукупності функціональних обов'язків щодо інформаційно-аналітичного обслуговування діяльності підприємства [7].

Інформаційне забезпечення фінансової безпеки реалізується шляхом попереднього формування на підприємстві інформаційної системи як сукупності організаційних і технічних засобів для збереження та обробки інформації та охоплює три рівні (рис.1):

1. Адміністративний рівень - ефективність використання інформаційних ресурсів з метою попередження загроз (контроль публікацій про діяльність підприємства, запобігання рекламаціям, дотримання дисципліни персоналу в частині комерційної таємниці).

2. Процедурний рівень - діагностика фінансових критеріїв з метою завчасної ідентифікації джерел виникнення небезпек для підприємства (сертифікація, акредитація, оцінка інформації, оцінка ризиків, планування безпеки).

3. Технічний рівень - захист фінансових інтересів та забезпечення впровадження інформаційних ресурсів з метою захисту важливої інформації підприємства (інформаційне забезпечення, правове забезпечення, програмне забезпечення) [7].

Важливо розуміти, що інформаційне забезпечення відіграє ключову роль у збереженні фінансової безпеки підприємства. Тому в сучасних умовах господарювання виникає потреба у створенні ефективної інформаційної системи, яка здатна підтримувати стабільність і захищеність фінансових ресурсів компанії.

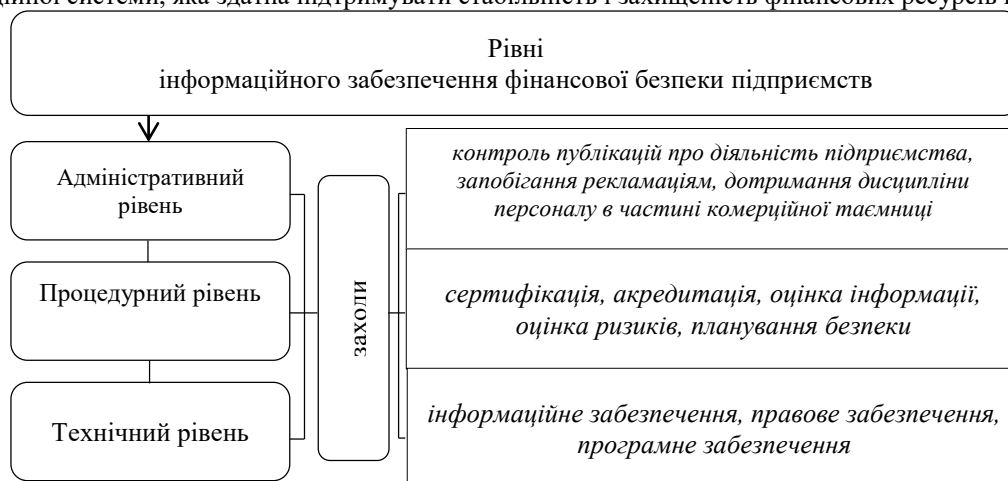

Рис. 1. Рівні інформаційного забезпечення фінансової безпеки підприємств

*сформовано на основі [7]

Якісне інформаційне забезпечення сприяє покращенню внутрішніх процесів управління, які особливо необхідні в реалізації ефективної діяльності підприємства [8].

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

За результатами досліджень літературних джерел загалом можна зробити такий висновок, що ефективне інформаційне забезпечення є необхідною умовою для сталого управління підприємством і гарантії його фінансової безпеки. Сучасні інформаційні системи повинні бути не лише технічно досконалими, а й гнучкими, аналітичними та здатними адаптуватися до змін. Особливе значення має якість інформації - її точність, доречність, повнота та оперативність. Саме ці характеристики дозволяють підвищити ефективність управлінських рішень.

Отже, інформаційне забезпечення сьогодні - це не просто підтримка діяльності, а стратегічний ресурс, що формує конкурентоспроможність і стійкість підприємства в умовах постійних змін.

Література

1. Коваленко О. Взаємовплив розвитку інформаційного суспільства та складових електронного інформаційного середовища організації / О.Коваленко // Майбутнє економіки в епоху інформаційного суспільства: матеріали міжнар. наук. - практич. Інтернет-конф., 11 квітня 2017 року. – Вінниця, ВНАУ, 2017. – С. 48-49. – Режим доступу до ресурсу: <http://repository.vsau.org/getfile.php/13060.pdf>
2. Квасова О.П. Організація інформаційно-аналітичної діяльності у забезпеченні фінансово-економічної безпеки банку / О. П. Квасова, Т. В. Куксюк // International scientific journal. – 2015. – № 2. – С. 36-42. – Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2015_2_9
3. Матюха М.М. Інформаційне забезпечення прийняття рішень / М.М. Матюха // International scientific conference "International scientific integration '2020" : series conference proceedings "SWorld-US conference proceedings", November 9-10, 2020, Seattle, Washington, USA. – Published by: "ISE&E" & SWorld in conjunction with KindleDP Seattle, Washington, USA, – P. 353-356. – Режим доступу до ресурсу: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/16703>
4. Сутність та види інформаційного забезпечення підприємства / За загальною редакцією д. ф., доцента Р.Р. Русин-Гриника // SWorldJournal. – 2023. – №22–3 – С. 7–15. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj22-03-013>
5. Панчишин Б. Інформаційне забезпечення процесу управління на підприємстві в сучасних умовах господарювання / Б. Панчишин // ЕКОНОМІКА І СУСПІЛЬСТВО – 2017. – № 10. – С. 326-329. – Режим доступу до ресурсу: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/57.pdf
6. Назаренко І. Інформаційно-аналітична підтримка процесу управління підприємством: структура, переваги та недоліки / І. Назаренко, У. Пеньпєнь // Економіка та держава – 2020. – № 6. – С. 40-43. – Режим доступу до ресурсу: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2020/8.pdf
7. Мельник В. Інформаційне забезпечення як складова фінансової безпеки підприємства / В. Мельник, Т.Жук // Електронний журнал «Ефективна економіка» – 2021. – № 6. – Режим доступу до ресурсу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2021/82.pdf

8. Дуляба Н. Особливості формування інформаційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства / Н. Дуляба, І. Іваницький // ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО – 2024. – № 62. – С. 326-329. – Режим доступу до ресурсу: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-12>.
9. Кримчак Л. Інформаційне забезпечення управління економічною безпекою зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств / Л. Кримчак // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2018. – № 6. – Т. 1. – С. 274-276.

References

1. Kovalenko O. Vzayemoplyv rozvytku informacijnogo suspil'stva ta skladovyx elektronnoho informacijnogo serediv'shha organizaciji / O.Kovalenko // Majbutnye ekonomiky v epoxu informacijnogo suspil'stva: materialy mizhnar. nauk. - praktych. Internet-konf., 11 kvitnya 2017 roku. – Vinny'cya, VNAU, 2017. – S. 48-49. – Rezhy'm dostupu do resursu: <http://repository.vsau.org/getfile.php/13060.pdf>
2. Kvasova O.P. Organizaciya informacijno-analitychnoyi diyal'nosti u zabezpechenni finansovo-ekonomichnoyi bezpeky banku / O. P. Kvasova, T. V. Kuksyuk // International scientific journal. – 2015. – # 2. – S. 36-42. – Rezhy'm dostupu do resursu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2015_2_9
3. Matyuxa M.M. Informacijne zabezpechennya pryjnyattya rishen' / M.M. Matyuxa // International scientific conference "International scientific integration '2020" : series conference proceedings "Sworld-Us conference proceedings", November 9-10, 2020, Seattle, Washington, USA. – Published by: "ISE&E" & SWorld in conjunction with KindleDP Seattle, Washington, USA, – P. 353-356. – Rezhy'm dostupu do resursu: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/16703>
4. Sutnist' ta vy'dy informacijnogo zabezpechennya pidpr'yemstva / Za zagal'noyu redakciyeu d. f., docenta R.R. Rusy'n-Gry'ny'ka // SWorldJournal. – 2023. – #22-3 – S. 7-15. – Rezhy'm dostupu do resursu: <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj22-03-013>
5. Panchy'shy'n B. Informacijne zabezpechennya procesu upravlinnya na pidpr'yemstvi v suchasny'x umovax gospodaryuvannya / B. Panchy'shy'n // EKONOMIKA I SUSPIL'STVO – 2017. – # 10. – S. 326-329. – Rezhy'm dostupu do resursu: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/57.pdf
6. Nazarenko I. Informacijno-analitychna pidtry'mka procesu upravlinnya pidpr'yemstvom: struktura, perevagy ta nedoliky / I. Nazarenko, U. Pyen'pyen' // Ekonomika ta derzhava – 2020. – # 6. – S. 40-43. – Rezhy'm dostupu do resursu: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2020/8.pdf
7. Mel'ny'k V. Informacijne zabezpechennya yak skladova finansovoyi bezpeky pidpr'yemstva / V. Mel'ny'k, T.Zhuk // Elektronny'j zhurnal «Efekty'vna ekonomika» – 2021. – # 6. – Rezhy'm dostupu do resursu: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2021/82.pdf
8. Dulyaba N. Osobly'vosti formuvannya informacijnogo zabezpechennya innovacijnoyi diyal'nosti pidpr'yemstva / N. Dulyaba, I. Ivany'cz'ky'j // EKONOMIKA TA SUSPIL'STVO – 2024. – # 62. – S. 326-329. – Rezhy'm dostupu do resursu: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-12>.
9. Kry'mchak L. Informacijne zabezpechennya upravlinnya ekonomichnoyi bezpekoyu zovnishn'oeekonomichnoyi diyal'nosti vitchy'znyany'x pidpr'yemstv / L. Kry'mchak // Visny'k Xmel'ny'cz'kogo nacional'nogo universy'tetu. Ekonomichni nauky. – 2018. – # 6. – Т. 1. – С. 274-276.